

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Данилюка Дмитра Васильовича
«Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з
зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів», яка подана у
разову спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.106 у Львівському національному
медичному університеті
імені Данила Галицького МОЗ України на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – «Стоматологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Авторами вітчизняних та закордонних наукові публікації підтверджено значну поширеність стоматологічних захворювань серед дітей. За даними досліджень поширеність карієсу зубів у дітей сягає 72,3 – 95% при інтенсивності ураження 2,8 – 6,5 зуба, другі за частотою після карієсу зубів є захворювання пародонту та становлять 54,3 – 65,3%. Відслідковується також тенденція і до зростання частоти зубощелепних аномалій у дітей у різні вікові періоди від 34 до 87%. Тому актуальним залишається вивчення поширеності та патогенетичних механізмів розвитку карієсу і хвороб пародонту у дітей із зубощелепними аномаліями.

Стоматологічні захворювання у дітей розвиваються під впливом різноманітних місцевих та загальних факторів. Встановлено, що значний вплив на розвиток карієсу та хвороб пародонту у дітей виявляє соматична патологія. Серед дітей з соматичною патологією, особливу категорію складають діти з психоневрологічними розладами. Дослідження стоматологічного статусу дітей даної категорії вказують, що поширеність карієсу та захворювань пародонту можуть досягати 100%. Тому, значна поширеність стоматологічних захворювань серед дітей з психоневрологічними розладами, відповідно недостатній рівень надання стоматологічної допомоги вимагає розпрацювання нових обґрунтованих схем профілактики і системного підходу до організації комплексної стоматологічної допомоги цим дітям, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими

програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортодонції Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького “Стан стоматологічного здоров’я та його корекція на підставі системного аналізу клінічно-лабораторних, рентгенологічних, морфологічних, функціональних, естетичних параметрів у осіб різного віку” номер державної реєстрації № 0120U002143, шифр ІН.30.000.004.20. Здобувач є одним із співвиконавців фрагментів роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації, їх достовірність.

Сформульовані у дисертації положення, висновки та практичні рекомендації аргументовані і повністю відповідають поставленій меті, мають як теоретичне так і практичне значення, ґрунтуються на використанні адекватних щодо поставлених завдань клінічних, рентгенологічних, імунологічних та соціологічних методів дослідження. Результати, які дисертант отримав в результаті проведених досліджень, внесено у створені електронні бази даних. Варіаційно-статистичне опрацювання клінічного матеріалу та результатів власних досліджень проведено з використанням програм на персональному комп’ютері за допомогою програмного забезпечення RStudio версії 1.1.442 та R Commander версії 2.4-4. Адекватність обраних методів дозволяє оцінити отримані результати, основні наукові положення та висновки досліджень проведені Данилюком Д.В. як достовірні.

Нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень.

У результаті проведених науково-практичних досліджень визначено стоматологічний статус у дітей з психоневрологічними розладами, які перебувають у навчально-реабілітаційних центрах. Науково доведено, що поширеність карієсу зубів у дітей з психоневрологічними розладами складає $90,49 \pm 3,78\%$ при інтенсивності ураження $4,92 \pm 0,62$ зуба, захворювання тканин пародонту виявлено у $75,58 \pm 3,67\%$ обстежених дітей і частота зубощелепних аномалії становить $89,46 \pm 2,63\%$.

Доповнено наукові дані поширеності та особливостей клінічного перебігу стоматологічних захворювань у дітей з психоневрологічними розладами, а саме з синдромом Дауна, з аутизмом та при розумовій відсталості.

Уперше проведено дослідження характерних імунологічних змін місцевого імунітету у дітей з карієсом зубів та хронічним катаральним гінгівітом на тлі психоневрологічних розладів. Згідно отриманих результатів встановлено значне підвищення прозапальних цитокінів IL-1 β , IL-6 та IgG та зниження протизапального цитокіна IL-4 та SIgA. Доведено зниження ЕФАКБЕ у дітей з психоневрологічними розладами в 1,4 рази у відповідності до дітей групи порівняння. Встановлено зниження ЕФАКБЕ з урахуванням ступеню важкості хронічного катарального гінгівіту та інтенсивності карієсу зубів у дітей з психоневрологічними розладами, що свідчить про порушення адаптаційних можливостей організму.

Уперше проведено дослідження щільності кісткової тканини щелеп у період змінного та завершеного формування постійного прикусу у дітей на тлі психоневрологічних розладів. Виявлено нижчі значення щільності кісткової тканини верхньої щелепи по відношенню до нижньої щелепи, доведено зниження щільності кісткової тканини у дітей з психоневрологічними розладами по відношенню до соматично здорових дітей.

Науково доведено, що запропонований лікувально-профілактичний комплекс заходів є ефективний і сприяє профілактиці карієсу зубів та лікуванню хронічного катарального гінгівіту у дітей з психоневрологічними розладами, що обґрунтовує його використання в практичній стоматології.

Оцінка змісту дисертаційної праці.

Дисертаційна робота викладена українською мовою на 228 сторінках, складається зі вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів та 3 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаної літератури та додатків. Робота ілюстрована 54 рисунками та 35 таблицями; список літератури представлений 311 найменуваннями, серед яких 195 – кирилицею, 116 – латиною.

У вступі автором обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, наведено низку питань, які потребують подальшого вивчення, поставлено мету та задачі дослідження, сформульовано наукову новизну, практичне значення роботи, детально описано особистий внесок автора.

Розділ 1. Огляд літератури складається з двох підрозділів, які детально описують та розкривають суть проблеми. Проведений аналіз даних вітчизняних і закордонних літературних джерел щодо поширеності основних стоматологічних захворювань у дітей, а також аналіз стоматологічного здоров'я у дітей з психоневрологічними розладами. Проаналізовано основні чинники ризику розвитку стоматологічних захворювань. Представлено дані літератури щодо частоти та структури психоневрологічних розладів у дітей. Наведено численні дослідження про вплив ортодонтичного лікування на стан твердих тканин зуба та тканини пародонта у дітей. Детально висвітлено сучасні аспекти профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей із зубощелепними аномаліями.

Розділ 2 «Матеріал та методи дослідження». У розділі, який складається із 4 підрозділів, висвітлена інформація про: загальну характеристику обстежених дітей, клінічні, лабораторні та статистичні методи дослідження.

У трьох розділах власних досліджень представлено результати проведеного комплексного стоматологічного обстеження дітей із психоневрологічними розладами. Для оцінки стоматологічного статусу обстежено 215 дітей віком 7-18 років з психоневрологічними розладами (основна група) та 185 дітей соматично здорових (група порівняння).

Для визначення стану тканин пародонту було проведено обстеження 182 дітей у віці 7-15 років з психоневрологічними розладами, які перебувають у навчально-реабілітаційних центрах (НРЦ) і склали основну групу дослідження та 165 практично здорових дітей аналогічного віку, які склали групу порівняння.

Вивчення стану гігієни ротової порожнини здійснювали за допомогою індексу Гріна-Верміліона у 215 дітей з психоневрологічними розладами віком 7-9, 10-12, 13-15 і 16-18 років (основна група) та 185 соматично здорових дітей такого ж віку (група порівняння).

Оцінку ЕФАКБЕ було проведено у 127 дітей з психоневрологічними

розладами, які склали основну групу дослідження та у 74 дітей соматично здорових, які склали групу порівняння.

Дослідження імунологічного стану ротової рідини (зокрема SIgA, IgG, та цитокіновий профіль (IL-6, IL-1 β , IL-4)) проводили у 21 дитини із психоневрологічними розладами та 17 дітей групи порівняння.

Визначення щільності кісткової тканини у дітей із зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів проводили за допомогою аналізу 20 КТ дітей різних вікових груп (7-9, 10-12, 13-15, 16-18 років), які представили основну групу дослідження і 20 КТ – соматично здорових дітей аналогічного віку та при наявності зубощелепних аномалій (група порівняння). Розподіл дітей на вікові групи проводився з урахуванням періоду формування зубощелепної системи.

Для персоніфікованого визначення значення КПВ та ймовірності ХКГ у 15-тирічних дітей з психоневрологічними розладами проведено опрацювання прогностичної моделі. Виявлено 7 та 8 факторів, які мають провокуючу дію. Отримані результати дослідження дають можливість прогнозувати значення КПВ та ХКГ у конкретної 15-тирічної дитини з психоневрологічними розладами та коригувати профілактику стоматологічних захворювань у даної категорії пацієнтів.

Для оцінки ефективності розпрацьованого комплексу заходів для профілактики та лікування карієсу під спостереженням знаходилось 36 дітей з психоневрологічними розладами віком 10-12 років (19 дітей склали основну групу, та 17 дітей - групу порівняння). Ефективність комплексу оцінювали через 6, 12 та 24 місяці за показниками приросту інтенсивності карієсу зубів, редукції приросту інтенсивності карієсу зубів та рівня гігієни порожнини рота за індексом Гріна-Верміліона (індекс ОНІ-S).

Визначення ефективності розпрацьованого комплексу заходів для лікування хронічного катарального гінгівіту та нормалізації стану тканин пародонта проведено у 38 дітей з психоневрологічними розладами віком 13-15 років, у яких діагностовано хронічний катаральний гінгівіт, з них 16 дітей – основна група та 18 дітей – група порівняння. Клінічна оцінка ефективності

лікування проводилася через 1, 3 і 6 місяців за критеріями «стабілізація», «покращення», «прогресування», результатами гігієнічних індексів та імунологічних досліджень.

Дані розділи ілюстровано достатньою кількістю таблиць та рисунків, що значно

У Розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» наведено підсумки проведених досліджень. Послідовність викладення матеріалу дозволяє акцентувати увагу на наукових і практичних досягненнях автора.

Висновки дисертації логічно випливають із висвітленого матеріалу і не викликають сумнівів, чітко аналізують результати проведених досліджень відповідно до поставлених мети та завдань дослідження, викладені конкретно, обґрунтовано, з наведенням кількісних показників.

При ознайомленні з дисертаційною роботою встановлені окремі зауваження та дискусійні питання

1. Під час рецензування дисертаційної роботи виникли певні зауваження, які були враховані автором. Зустрічаються поодинокі друкарські описки та стилістичні помилки, які не мають принципового значення. Зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення роботи, мають рекомендаційний характер і суттєво не впливають на результати досліджень.

В плані дискусії пропоную дисертанту надати пояснення з деяких питань:

1. Методика визначення щільності кісткової тканини у дітей?
2. Для підвищення карієсрезистентності емалі у обстежених дітей Ви рекомендували використовувати ремінералізувальний гель «Ара Care Repair». Який спосіб його використання та переваги перед іншими ремінералізувальними препаратами?
3. На вашу думку, які чинники ризику розвитку карієсу та захворювань тканин пародонту переважали у дітей з психоневрологічними розладами?

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За матеріалами дисертації опубліковано 7 друкованих праць у наукових фахових виданнях рекомендованих МОН України.

Особистий внесок здобувача в одержанні результатів, що виносяться на захист.

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням автора, виконаним дисертантом під науковим керівництвом доктора медичних наук, професора, Чухрай Наталії Львівни. Дисертант самостійно провів огляд літератури поданій тематиці. Спільно із науковим керівником сформулював мету та завдання досліджень. Дисертант опанував необхідні методи досліджень і виконав всі клінічні, лабораторні, біохімічні, статистичні дослідження, систематизував і узагальнив отримані результати. Фрагменти роботи виконано: обстеження дітей проводив на базі кафедри ортодонції та стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького та в навчально-реабілітаційних центрах, імунологічні дослідження автор виконав спільно зі співробітниками кафедри клінічної лабораторної діагностики ФПДО (завідувачка кафедри – доктор мед. наук, професорка Лаповець Л.Є.). Активність клітин букального епітелію автором проводилось особисто. За консультативної допомоги наукового керівника сформульовано основні висновки роботи, підготовано до друку наукові статті та тези доповідей, оформлено дисертацію. У друкованих працях участь дисертанта є визначальною.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Результати первинної перевірки програмним забезпеченням щодо наявності текстових співпадінь, дають можливість констатувати, що загальна унікальність (оригінальність) авторських даних у представленій роботі дозволяє їх оцінити задовільно в контексті літературних посилань щодо публікацій та інтернет-ресурсів.

Використання ідей, результатів дослідження, наукових і навчально-методичних праць інших авторів мають адекватні посилання на відповідне

джерело. У дисертаційній роботі Данилюка Дмитра Васильовича «Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія (галузь знань 22 – «Охорона здоров'я»), на момент проведення не виявлено ознак плагіату і відповідає вимогам академічної доброчесності.

Висновок

Кваліфікаційна наукова робота Данилюка Дмитра Васильовича «Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів» відповідає вимогам, які зазначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія», галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

Рецензент:

доцент кафедри ортодонції
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького МОЗ України,
кандидат медичних наук

Христина СЕМЕНЦІВ

Підпис доцента Семенців Х.Г. засвідчую,
вчений секретар, Львівського національного
медичного університету імені Данила
Галицького МОЗ України,
кандидат філологічних наук, доцент

Світлана ЯГЕЛО